

Ukročena trmoglavka

Predstavitev dokumentarno-etnografskega filma o reki Pšati

V avditoriju gradu Jablje je bila 1. oktobra zvečer premierna predstavitev polurnega dokumentarno-etnografskega filma o reki Pšati z naslovom: *Ukročena trmoglavka – Življenje ob Pšati: od izvira do izliva*. Zasnovali in izdelali so ga člani študijskega krožka **Etno-fletno** z voditeljico Branko Urbanija. Pri scenariju jim je pomagal izkušeni pripravljavec televizijskih reportaž Miro Štebe. Film je posnel in zmontiral Vid Merčun.

Predstavitve filma so se poleg članov študijskega krožka Etno – fletno, številnih sodelujočih v njem ter njihovih družinskih članov in drugih povablencev udeležili tudi župani štirih občin, skozi katere teče reka Pšata (Franc Čebulj, Cerklje na Gorenjskem, Stanislav Poglajen, Komenda, Franc Jerič, Mengeš, in Peter Ložar, Trzin) in podžupan občine Domžale Marjan Ravnikar. Občino Komenda sta zastopala župan Stanislav Poglajen in podsekretar za urejanje prostora, komunalne zadeve in varstvo okolja Marjan Potočnik s soproga. Župane omenjenih občin in domžalskega podžupana so pred predvajanjem filma simbolično povezali s trakovi, s čimer so želeli poudariti njihovo povezanost, h kateri prispeva tudi reka Pšata, življenje, dogajanje in vse drugo vzdolž njene 28,4 km dolge struge od izvira v vasi Pšata pri Cerkljah na Gorenjskem do izliva v reko Savo blizu Beričevega.

Kako doživljajo »svojo« reko, če smemo tako reči za Pšato, so za pozdravom navzočim, predstavitvijo delovanja študijskega krožka Etno – fletno in »projekta« o reki Pšati (Branka Urbanija), glasbenim uvodom (citrarka Ana Tavčar) ter uvodno besedo v filmu publicistke Dušice Kunaver o pomenu vode za človeka spregovorili številni poznavalci reke Pšate, njenega toka (zares ukročena trmoglavka, včasih pa tudi ne, posebej ob poplavih), nekdanjih navad in običajev, objektov ob njej (jezov, mlinov, žag ...), mokrišč z redkimi rožami in še veliko drugega. Iz občine Komenda Slavko Sodnik s Klanca (o jezui in mlinu pri Gmajnarju na Klanču, ki je imel celo svojo elektriko, poleti pa so se vaški otroci učili plavati najprej v plitvi, nato pa v globoki vodi) in Jožef Pavlič iz Suhadol (v »Roščovem vogu«, kjer so se učili plavanja mladi Suhadolci, lani pa je bil prizorišče »zgodovinske« tekme v vaterpolu med Skadovci in Moščani; omenil je tudi občinska prvenstva v smučarskem teku v bližini reke ter druge športne in rekreativne prireditve ...). V oddajo so vključili tudi njegovo pesem o Pšati z naslovom *Pot v Slevac* in več njegovih dokumentarnih fotografij o Pšati, Suhadolah in dogajanju ob reki.

Župan Stanislav Poglajen je, ko so bili k besedi povabljeni župani, spomnil na Vodetov jez v Komendi, kjer so se komendski otroci učili plavanja, predvsem pa na čase, ko je bila Pšata veliko bolj čista, kot je danes. Ustvarjalcem filma je priporočil, naj ga za vzgojo učencev ponudijo šolam. Vsaj tistim v krajih ob Pšati. Film bi jim bil lahko »učna ura«, kaj je bilo nekdanj ob Pšati, pa danes tega ni več, kako je bila Pšata čista reka, danes pa teče bolj ali manj onesnažena zaradi okoljsko neozaveščenih ljudi. Zaželel je, da bi spet tekla tako čista, kot je nekdanj, in da bi se prebivalci vzdolž njenega toka vedli bolj odgovorno do nje, uporabljali manj kemikalij, ki jo, ko pridejo vanjo, zastrupljajo; da bi bilo v njej več rib, rakov in drugih vodnih živali, ki jih je bilo nekdanj v obilju. Skratka, da je treba še bolj ozaveščati ljudi, kakšna naj bi bila oz. bi morala biti Pšata.

O tem, o pomenu vode za človeka, je nazadnje spregovoril Simon Prosen, ki se zlasti posveča raziskovanju preteklosti Slovencev, Pšata pa mu je, saj izhaja iz Šmartnega pri Cerkljah na Gorenjskem, še posebej ljuba kot reka. Poudaril je: »Voda je glavni gradnik našega telesa. Tako, kot delamo z vodo, delamo tudi sami s seboj. Ko bomo očistili vode okrog nas, bomo s tem tudi sebe, začeli vodo bolj spoštovati, imeli do nje drugačen odnos. To je prava pot v prihodnosti.«

Branka Urbanija je po prikazanem filmu povabila na oder vse navzoče člane študijskega krožka Etno – fletno, jim »dala besedo«, tudi Dušici Kunaver, nazadnje pa še glasbeni gostji večera. Njihovo ključno sporočilo, kot tudi skorajda obveza, naročilo večera, je bilo: **Naredimo več za čistejšo Pšato.** Vsega, kar je bilo nekdanj ob njej, ne moremo vrniti, lahko pa poskrbimo, da bo v njej več postrvi in rakov, v mokriščih pri Trzinu več močvirskih tulipanov in rosik. Vsak naj k temu prispeva kamenček, pa bo reka Pšata spet tekla čista od izvira (tam se jo lahko pije) do izliva v reko Savo.

Svoj »kamenček« so k pogostitvi na grajskem dvorišču s svojimi dobrotami prispevale članice krožka Etno – fletno, Debora von Kastelmur, dolgoletna lastnica ugledne restavracije Kotlar v Kobaridu, pa je postregla z izvrstnimi vini iz Goriških brd in Slovenske Istre. Ob njem se je med udeleženci razvil živahen pogovor. Film o reki Pšati jih je še bolj povezal med seboj, prispeval k novim poznanstvom in, tako upajmo, novim projektom krožka Etno – fletno. Dokumentarno-etnološki film o Pšati je nova potrditev in spodbuda njihovemu delu.

Besedilo in fotografije: Jožef Pavlič